

Anarcho-Biblioteka
Dobry pieróg to wywrotowy pieróg

O nauce...

Michaił Bakunin

Michaił Bakunin
O nauce...
1869

chomikuj.pl

pl.anarchistlibraries.net

1869

Nota redakcyjna

Fragment artykułu "Usypiacze" Egalite 1869, tłumaczenie według M. A. Bakunin, Izbrannyje socziniienija, t. IV Petersburg-Moskwa 1920, s. 25, 31, 32, 38, 45, 47, 48, 62. Publikacja za Kucharzewski "Od białego do czerwonego cartau". Publikacja w wersji elektronicznej: Anarchistyczne Archiwa 2006.

[...] W obecnym czasie nauczanie i nauka w ogromnej większości szkół i uniwersytetów europejskich znajdują się w stanie systematycznego i celowego fałszowania. Można pomyśleć, iż nauka jest umyślnie stworzona na to, aby otruć umysłowo i moralnie młodzież burżuazyjna. Uniwersytet zaś i szkoły obróciły się w sklepy uprzywilejowane, gdzie kłamstwo sprzedaje się hurtem i detalicznie. [...]

Nie będziemy wskazywali na teologię, naukę kłamstwa bożego, na prawoznawstwo, naukę kłamstwa ludzkiego, na metafizykę i filozofię idealistyczną, naukę wszelkiego półkłamstwa; wskażemy na takie nauki, jak historia, ekonomia polityczna, filozofia, wsparte nie na realnym poznaniu natury, lecz na tych samych zasadach, na których zbudowane są teologia, jurysprudencja i metafizyka. Powiedzieć można bez przesady, że każdy młodzieniec wychodzący z uniwersytetu i przepojony tymi naukami, czyli raczej tymi rozmaitymi odmianami kłamstwa systematycznego, zupełnie ginie umysłowo. [...]

Profesorowie, ci nowocześni kapłani patentowanej politycznej i socjalnej szarlatanerii, otruli go tak znakomitą trucizną, że potrzebne są cuda sztuki leczniczej, aby go wyleczyć... Inna sprawa, wydział nauk ścisłych i przyrodniczych. To są prawdziwe nauki!... O ile nauki ideologiczne są oparte na autorytecie i są arystokratyczne, o tyle nauki przyrodnicze są demokratyczne i szeroko liberalne... Młodzi ludzie, którzy studiowali nauki ideologiczne, stają się w życiu wyzyskiwaczami i reakcjonistami-doktrynerami; ci zaś, którzy studiują nauki przyrodnicze, stają się rewolucjonistami, wielu zaś - rewolucjonistami-socjalistami. W tej części młodzieży pokładamy nadzieję. [...]

[W Międzynarodowym Stowarzyszeniu Robotników] Współpraca ich mieć będzie wysoką wartość, jeśli tylko zrozumieją oni, że misja nauki polega teraz nie na panowaniu, lecz na służeniu pracy, że im wypada znacznie więcej uczyć się od robotnika, niż być jego nauczycielem. Oni są przedstawicielami młodej burżuazji, on - przedstawicielem ludzkości przyszłej, w nim zawarta jest cała jej przyszłość. W ten sposób w przyszłych wydarzeniach dziejowych

rola przodująca będzie przy robotniku, zaś studenci z burżuazji okażą się jego uczniami. [...]

Ze wszystkich arystokracji, które uciskały społeczeństwo ludzkie, tak zwana arystokracja umysłu jest najbardziej nikiemna, pogardliwa, pyszna i gnębiąca”. Arystokracja pochodzenia mówi człowiekowi: nie jesteś szlachcicem; arystokracja kapitału mówi: nie masz grosza. [...] Lecz arystokracja umysłu mówi ci: nic nie umiesz, nic nie rozumiesz, jesteś osłem, a ja jestem człowiekiem rozumnym... - To jest nie do zniesienia. [...]

Nowoczesne uniwersytety europejskie, tworząc rodzaj rzeczpospolitej uczonych, wyświadczyły burżuazji te same przysługi, które niegdyś Kościół katolicki świadczył szlachcie i podobnie jak katolicyzm sankcjonował w swoim czasie cały ucisk szlachty w stosunku do ludu uniwersytet, świątynia nauki burżuazyjnej, tłumaczy i usprawiedliwia obecnie eksploatację tego samego ludu przez kapitał burżuazji. [...]

”Postęp [nauki i sztuki] jest ogromny - to prawda, lecz im bardziej on wzrasta, tym bardziej staje się przyczyną umysłowej, a przeto i materialnej niewoli, przyczyną nędzy i umysłowego zacofania ludu, stopniowo rozszerzając przepaść oddzielającą poziom umysłowy ludu od poziomu umysłowego klas uprzywilejowanych. [...]

Umysł ludu, z punktu widzenia zdolności przyrodzonej, stanowczo w obecnej chwili jest mniej przytępiony, mniej zepsuty, okaleczony i spaczony przez konieczność obrony interesów niesprawiedliwych, a więc naturalnie posiada większą moc niż umysł burżuazyjny; lecz za to ten jest uzbrojony w naukę, a ta broń jest straszna. [...]

Jaka siła podtrzymuje klasy uprzywilejowane?... Siła państwa. A co stanowi dziś główną siłę państwa? Nauka. [...]

Reasumujemy. Przy współczesnej organizacji społeczeństwa postęp nauki był przyczyną względnej ciemnoty proletariatu, podobnie jak postęp przemysłu i handlu był przyczyną jego względnej biedy. Przeto postęp umysłowy i materialny jednakowo sprzyjał wzmożeniu niewoli proletariatu. [...]

Nauczyciele, profesorowie, rodzice - wszyscy członkowie tego społeczeństwa, wszyscy są mniej lub więcej przez nie zdemoralizowani. Jakżeż mogą oni dać uczniom to, czego nie ma w nich samych? Moralność zaszczepić można dobrze tylko przykładem, a ponieważ moralność socjalistyczna jest wręcz sprzeczna z moralnością współczesną, przeto nauczyciele, znajdując się mniej lub więcej pod władzą tej ostatniej, dowodziliby uczniom przykładem swym czegoś wręcz odmiennego od tego, co głosiliby w szkołach. Przeto

edukacja socjalistyczna jest niemożliwa w szkołach, jak niemożliwa jest i we współczesnej rodzinie. [...]

Główna sprawa obecnie to nie oświata dla mas. Pierwsza sprawa dla ludu - to jego wyzwolenie ekonomiczne, które niechybnie i bezpośrednio pociąga za sobą jego wyzwolenie polityczne, a w ślad za nim umysłowe i moralne. [...]